

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

А. Somyk,
Ph.D. in Economics

COMMUNICATION POLICY OF THE CENTRAL BANK: POSITIVE ASPECTS OF FOREIGN EXPERIENCE

Статтю присвячено зарубіжному досвіду проведення комунікаційної політики центральними банками. Автором узагальнено позитивні аспекти зарубіжної практики щодо удосконалення комунікаційної політики центральних банків.

The article is devoted to foreign experience in the sphere of central bank communication policy. The author summarizes the positive aspects of foreign practices on improving central bank communications.

Ключові слова: комунікаційна політика, інструменти, канали, сфери комунікаційної політики, цільові аудиторії, офіційний веб-сайт центрального банку, стратегія комунікаційної політики.

Key words: communication policy, tools, channels and sphere of communication policy, the target audience, the official website of the central bank, communication policy strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Реалізація грошово-кредитної політики в Україні з 2013 р. офіційно здійснюється на засадах використання основних елементів режиму, що базується на цінній стабільності [2]. Одним із проголошених принципів зазначеного монетарного режиму є прозорість діяльності центрального банку перед суспільством, що вимагає зростання ролі та активізації комунікаційної політики Національного банку України. Як свідчить зарубіжний досвід, ефективна комунікаційна політика має забезпечити належний рівень зрозумілості, довіри та підтримки громадськістю політики центрального банку, привести очікування суб'єктів ринку до загального вектору грошово-кредитної політики, і, тим самим, сприяти досягненню її цілей.

Враховуючи ключову роль комунікацій центрального банку у забезпеченні ефективності грошово-кредитної політики, особливо з монетарним режимом, що базується на цінній стабільності, в Україні в останні роки приділяється значна увага дослідженню різнобічних питань комунікаційної політики. Зокрема результати досліджень, що мають наукову та практичну цінність для розвитку комунікаційної політики та транспарентності центрального

банку висвітлені в працях таких вітчизняних вчених, економістів та практиків, як В. Міщенко, І. Шумило, В. Романчукевич, О. Уткіна, В. Плачинда, Т. Щербина, Ю. Галушко, О. Костюк, К. Мельник. Необхідно визнати, що більш ґрунтовно та різнобічно питання комунікаційної політики досліджені в численних працях зарубіжних вчених, особливо дослідників центральних банків. В Україні ж на сьогодні маловивченими залишаються позитивні аспекти зарубіжного досвіду, які дозволили у свій час центральним банкам удосконалити власну комунікаційну політику, привести її до стандартів прозорості Міжнародного валютного фонду та стати кращими зразками світової практики.

МЕТА СТАТТІ

Метою даної публікації є висвітлення позитивних аспектів світового досвіду щодо реалізації та удосконалення комунікаційної політики центральними банками.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поштовхом до розвитку принципів прозорості та підзвітності перед суспільством, а, відповідно, й кому-

нікаційної політики центральних банків було впровадженя в 90-х роках багатьма із них монетарного режиму інфляційного таргетування. За цього режиму ефективність грошово-кредитної політики щодо досягнення цінової стабільності значною мірою залежить від очікувань суб'єктів ринку, що спонукало центральні банки збільшувати інформаційну прозорість та удосконалювати власну комунікаційну політику для збільшення довіри та зрозумілості дій центрального банку.

У 1999 році Міжнародним валютним фондом (МВФ) було розроблено "Кодекс належної практики із забезпечення прозорості в грошово-кредитній і фінансовій політиці: декларація принципів" [1]. Відповідно до цього документу прозорість — середовище, в якій цілі політики, її права, інституційні та економічні засади, рішення у сфері політики і їх обґрунтування, дані та інформація, пов'язані з грошово-кредитною і фінансовою політикою, а також умови підзвітності надаються суспільству на принципах зрозумілості, доступності та своєчасності. Практика забезпечення прозорості центрального банку відповідно до зазначеного Кодексу розкриває [1]:

1. Ясність функцій, обов'язків і цілей центральних банків у проведених грошово-кредитної політики. Відповідно до цього принципу центрального банку має чітко визначити в чинному законодавстві кінцеву ціль грошово-кредитної політики, розкрити та роз'яснити її громадськості, а також законодавчо визначити функції, завдання та інституційну відповідальність центрального банку. Має бути також чітко визначений організаційно-правовий взаємозв'язок між операціями в монетарній та фінансовій сфері та агентські функції центрального банку, які він виконує від імені уряду.

2. Відкритість процесу вироблення рішень з грошово-кредитної політики і надання інформації про ці рішення громадськості. Цей принцип констатує необхідність розкриття та пояснення громадськості основ, інструментів та інших цільових орієнтирів грошово-кредитної політики, а також порядку, практики, правил та процедур використання інструментів грошово-кредитної політики та проведення монетарних операцій; інформації про орган з розробки монетарної політики; рішень з монетарної політики, базових передумов досягнення цілей, звіту про розвиток макроекономічної ситуації та її впливу на досягнення цілей монетарної політики.

3. Доступність для громадськості інформації про грошово-кредитну політику. Принцип визначає порядок розкриття статистичних даних та інформації про баланс, резервні активи, пасиви, зобов'язання, операції, а також нормативні акти центрального банку.

4. Підзвітність і гарантії добропорядності центрального банку. Відповідно до цього принципу МВФ центральному банку слід розкривати громадськості перевірену аудитором фінансову звітність, інформацію про внутрішні процедури управління, витрати та доходи центрального банку, фідучіарну відповідальність та правовий захист посадових осіб і співробітників центрального банку.

Більшість центральних банків, взявши за основу Кодекс належної практики із забезпечення прозорості грошово-кредитної політики МВФ (1999 р.), пішли значно далі в удосконаленні комунікаційної політики на основі використання різноманітних комунікаційних інструментів та каналів, розширення сфер комунікацій, цільових аудиторій та поглиблення інформаційного наповнення офіційного сайту в мережі Інтернет.

Необхідно відмітити, що принципи прозорості, визначені Міжнародним валютним фондом, стосуються головним чином грошово-кредитної та фінансової політики центрального банку. Водночас, як показали проведені дослідження теоретичних засад та практики комунікацій центральних банків країн світу, сучасна комунікаційна політика виходить за межі її головної сфери — комунікаційної політики, різнобічно висвітлюючи усі сфери діяльності центрального банку. Сучасну комунікаційну політику можна визначити як сукупність заходів центрального банку щодо розкриття інформації з питань його діяльності та зв'язків (взаємодії) із цільовими аудиторіями за допомогою комунікаційних інструментів та каналів для забезпечення реалізації принципів прозорості (транспарентності) та підзвітності діяльності перед суспільством. Кінцевою

метою комунікаційної політики є управління очікуваннями та реакціями суб'єктів ринку у відповідності із загальним вектором грошово-кредитної політики, формування позитивного іміджу та довіри до центрального банку на основі розуміння його діяльності, прийнятих рішень та середовища реалізації грошово-кредитної політики.

У плані реалізації комунікаційної політики на принципах прозорості та підзвітності, одним із взірцевих центральних банків є Європейський центральний банк (ЄЦБ). Ширини і глибини інформаційного наповнення основного комунікаційного каналу — офіційного сайту в мережі Інтернет вражає. Щодо комунікаційної політики, то засади комунікацій, прозорості та підзвітності розміщені в окремій рубриці офіційного сайту ЄЦБ. Зокрема, під власною прозорістю ЄЦБ розуміє середовище, в якому центрального банку забезпечує громадян та ринки усією відповідною інформацією про свою стратегію, оцінки, політичні рішення, а також свої процедури, і робить це у відкритий спосіб, зрозуміло та своєчасно. Принцип підзвітності Європейського центрального банку — це законний і політичний обов'язок незалежної інституції відповідним чином пояснювати і обґрунтовувати свої рішення громадянам та обраним ними представникам, що робить її відповідальною за виконання своїх цілей. Складовими елементами прозорої комунікаційної політики ЄЦБ є: роз'яснення свого мандату та дій у напрямі досягнення цілей; інформування про методичні та аналітичні засади, які використовуються для оцінки стану економіки та прийняття рішень; прозоре та логічне обґрунтування рішень; офіційні процедури прийняття рішень та зовнішніх комунікацій із громадськістю; публічно оголошена стратегія монетарної політики. Для того, щоб пояснювати в чіткій і відкритий спосіб як ЄЦБ інтерпретує свої повноваження і визначає свої цілі, використовується низка основних комунікаційних інструментів [12]:

1. Щомісячна прес-конференція за участю Президента та Віце-президента після засідання Ради керуючих з питань монетарної політики. Президент ЄЦБ на прес-конференції робить вступну заяву, яка пояснює рішення монетарної політики. Прес-конференція супроводжується сесією з питань і відповідей з представниками преси, що формує основу для своєчасного та неупередженого пояснення рішень монетарної політики громадськості. Стенограма прес-конференції публікується на вебсайті через декілька годин.

2. "Щомісячний бюлетень ЄЦБ" — видання, яке надає громадськості і фінансовим ринкам деталізований і всеохоплюючий аналіз економічного середовища. Дата публікації зазвичай — через тиждень після першого засідання Ради керуючих щомісяця. Бюлетень містить всю інформацію, якою володіла Рада на момент прийняття рішень з монетарної політики. Він також містить статистичний розділ, статті, які дають розуміння фундаментальних засад економіки та монетарної політики, методичних засад та аналітичного інструментарію, що використовується Євросистемою в рамках стратегії монетарної політики.

3. Підзвітність ЄЦБ Європейському парламенту — Президент з'являється один раз на рік перед Європейським парламентом, щоб представити щорічний звіт. Він також з'являється чотири рази на рік перед комітетами парламенту з економічних і монетарних справ (ЕСОН) для пояснення рішень монетарної політики та надання відповідей на питання членів комітетів. Засідання Комітетів є відкритими для громадськості. Стенограми слухань Президента в ЕСОН публікуються на сайтах Парламенту і ЄЦБ.

4. Виступи та інтерв'ю Президента та членів Ради керуючих є важливим інструментом для пояснення поглядів ЄЦБ громадськості. Виступи та інтерв'ю Президента та членів Виконавчої ради банку публікуються на веб-сайті ЄЦБ.

5. Візитери — ЄЦБ отримує велику кількість візитів членів різних державних установ, експертів, громадськості.

6. Діалог з академічним світом — ЄЦБ організовує конференції експертів і семінари. Результати власних досліджень ЄЦБ, що складають суспільний інтерес публікуються в Робочих матеріалах (Working Papers) і спеціальних серіях публікацій (Occasional Papers Series) та інших виданнях банку.

7. Статистика — широкий спектр даних, зібраних ЄЦБ, у тому числі за допомогою національних центральних банків ЄС, публікуються одразу після підтвердження їх надійності.

Перші два комунікаційні інструменти (Прес-конференція та "Щомісячний бюлетень ЄЦБ") є найбільш важливими. Це пов'язано з тим, що по-перше, прес-конференція після прийняття рішення з грошово-кредитної політики є інструментом живого спілкування щодо щойно прийнятого рішення, коли ринку важливі обґрунтування прийнятих рішень для побудови бізнес-прогнозів. По-друге, "Щомісячний бюлетень ЄЦБ" є не просто статистичним збірником, він містить всеохоплюючу аналітичну інформацію, яку мала Рада керуючих ЄЦБ на момент прийняття рішення і є цінним джерелом інформації для ринку щодо оцінювання перспектив розвитку бізнес-середовища.

Узагальнюючи проведені дослідження зарубіжного досвіду щодо практики реалізації комунікаційної політики центральними банками [3—8], визначимо найбільш прогресивні аспекти, які дозволили центральним банкам удосконалити власну комунікаційну політику, привести її до стандартів прозорості Міжнародного валютного фонду та стати кращими зразками світової практики.

Насамперед необхідно зазначити, що в багатьох центральних банках засади комунікацій, прозорості та підзвітності розміщені на їх офіційних сайтах у мережі Інтернет, а окремі з них реалізують комунікаційну політику на основі Стратегії комунікаційної політики. Стратегія визначає засади комунікаційної політики: мету, цілі та принципи, цільові аудиторії, інструменти, сфери комунікації центрального банку тощо. Наявність стратегічного документу, а також системних дій щодо реалізації стратегії підвищило ефективність комунікаційної політики на основі комплексного підходу.

Центральні банки, які досягли значних успіхів у реалізації комунікаційної політики, здійснюють її на принципах прозорості, зрозумілості, рівного доступу усіх цільових аудиторій, актуальності та своєчасності інформації, а також конфіденційності (захисту "чутливої" інформації). Із однаковою глибиною висвітлюються усі сфери своєї діяльності — банківський нагляд, грошово-кредитна політика, фінансова стабільність, грошовий обіг та нумізматика, платіжні системи, освітня та законотворча діяльність тощо.

У своїй комунікаційній політиці центральні банки використовують широкий спектр комунікаційних інструментів та каналів: офіційний сайт в мережі Інтернет (основний інструмент); "базові транспарентні документи", прес-релізи (заяви з грошово-кредитної політики); прес-конференції; протоколи засідань органу, що приймає рішення з грошово-кредитної політики; статті, виступи та інтерв'ю керівництва банку, які розміщуються на офіційному сайті; офіційні видання (звітні, аналітичні, прогнозні, оглядові, дослідницькі тощо); публічні презентації; лекції, семінари та конференції; інформаційні та рекламні матеріали; виставки та експозиції; масові заходи (дні відкритих дверей, конкурси для студентів та школярів); відео та інтерактивні ресурси; особисте та письмове спілкування, on-line послуги бібліотеки Банку для громадськості тощо. Зупинимось детальніше на окремих інструментах та практиках центральних банків.

Центральні банки країн з активною комунікаційною політикою приділяють значну увагу розвитку основного каналу комунікаційної політики — офіційному сайту в мережі Інтернет. За останнє десятиліття банками було суттєво поглиблено його інформаційне наповнення та удосконалено структуру як сторінок сайту на національній мові, так і англomовної сторінки, розширено перелік інформаційних, навчальних, прогнозних, оглядових та звітних матеріалів, орієнтованих на різні цільові аудиторії. На сьогодні на веб-сторінках публікується добре структурована, зрозуміла громадськості і зручна в користуванні аналітична, статистична, теоретично-методична і законодавчо-нормативна інформація з різних питань грошово-кредитної політики та діяльності центральних банків.

Сайти центральних банків містять розділи, які відображають основні напрями їх діяльності ("Монетарна політика", "Фінансова стабільність", "Фінансова грамотність", "Банківський нагляд", "Законодавство", "Статистика", "Платіжна система", "Дослідження" тощо) та рубрики, які

забезпечують оперативний пошук інформації та вичерпність інформування зацікавлених аудиторій (табл. 1).

Особливої уваги заслуговує такий розділ офіційного сайту більшості центральних банків як "Монетарна політика". В ньому зосереджено усю необхідну інформацію (теоретичну, правову, статистичну, методичну, аналітичну, звітну). Наявність такого розділу дає можливість суб'єктам ринку скласти системну уяву про теоретико-методичні засади та практику розроблення та реалізації монетарної політики. Створення зазначеного розділу на офіційному сайті центральних банків спрощує користувачам процедуру пошуку необхідної інформації та дозволяє компактно донести інформацію щодо: цілей грошово-кредитної політики, сфери її впливу, механізму прийняття рішень, дії монетарного трансмісійного механізму, системи інструментів, операцій та процедур, що застосовуються центральним банком у сфері грошово-кредитної політики, засад прозорості та підзвітності центрального банку тощо. Відповідне супроводження розділу (підрубрики, схеми, таблиці, вставки, графіки, on-line посилання) полегшує сприйняття та розуміння інформації, дозволяє користувачам за потреби її розширити, а центральному банку — періодично оновлювати [4, 6].

Більшість банків на офіційній сторінці в мережі Інтернет створили та постійно актуалізують відповідний розділ — "Освіта"/"Фінансова освіта"/"Фінансова грамотність". Розділ наповнено інструментами та матеріалами, спрямованими на підвищення фінансової обізнаності різних цільових аудиторій. Взірцевими в цьому плані є офіційні сайти ФРС США та ЄЦБ. Серед навчальних та освітніх інструментів зазначеного розділу варто виділити: презентації та керівництва з використання та розуміння сутності ключових економічних даних; щорічні конкурси для студентів та школярів; ігрові, навчальні та інформаційні ресурси щодо роз'яснення головної цілі та політики центрального банку, сутності грошей та емісії тощо; фільми, присвячені сутності та історії інфляції, грошово-кредитної політики, елементам захисту банконот, операціям центрального банку тощо; інфляційний калькулятор (показує динаміку цін на окремі товари у часі) та калькулятор заощаджень (дає змогу прорахувати суму можливих заощаджень при врахуванні всіх доходів та витрат за місяць), таблиці управління бюджетом сім'ї, калькулятори та інструменти, що дозволяють порівнювати вартість послуг у різних банках, безкоштовні підручники з фінансової грамотності тощо [8].

Вартим уваги також є такий розділ офіційних сайтів більшості центральних банків як "Дослідження". Наукові дослідження центральних банків є важливим репутаційним інструментом, який вказує на те, що рішення банку, особливо у сфері монетарної політики, мають наукове підґрунтя. Більшість банків активно висвітлюють свою дослідницьку діяльність та пишаються спеціалізованими підрозділами — центрами, департаментами, інститутами економічних та наукових досліджень, розміщуючи інформацію у зазначеному розділі щодо їх продуктів, порядку проведення, пріоритетів та планів досліджень, річних звітів про проведені дослідження тощо [5].

Особливої уваги заслуговують статистичні дані, які публікують центральні банки у спеціальному розділі "Статистика". В зазначеному розділі розміщується вичерпна макроекономічна, монетарна та інша статистика, яка містить довгі часові ряди, необхідні для глибоких досліджень на основі економіко-математичних моделей та побудови прогнозів. Центральними банками також розміщені інтерактивні інструменти роботи з даними, які полегшують обробку та сприйняття цифрової інформації [8].

Більшість центральних банків регулярно проводять конференції з актуальних тем макроекономіки та фінансової системи, підтримуючи імідж стурбованості розв'язанням злободенних проблем банківської системи та економіки країни. Матеріали зазначених конференцій розміщуються на офіційному сайті більшості банків у рубриці "Конференції" офіційного сайту в мережі Інтернет.

Важливим кроком, який призвів до підвищення ефективності комунікаційної політики було те, що центральні банки орієнтуються у комунікаціях на інформування різноманітних цільових аудиторій — медіа, населення, фахівців (експертів та аналітиків з економічних питань), фінансовий сектор, науковців, студентів та молодь шкіль-

Таблиця 1. Основні розділи та рубрики головної сторінки офіційного сайту центральних банків з активною комунікаційною політикою

Основні розділи сайту	Центральні банки країн світу
Про центральний банк / Про банк / Про нас	ЄЦБ, Великобританія, Японія, Швейцарія, Чилі, Чехія, Хорватія, Франція, Фінляндія, Філіппіни, Угорщина, Туреччина, Таїланд, США, Словенія, Словаччина, Росія, Польща, Норвегія, Нова Зеландія, Німеччина, Нідерланди, Монголія, Молдова, Латвія, Китай, Киргизстан, Канада
Монетарна політика	ЄЦБ, Великобританія, Японія, Швеція, Швейцарія, Хорватія, Франція, Фінляндія, Філіппіни, Угорщина, Туреччина, Таїланд, США, Словаччина, Росія, Португалія, Польща, Нова Зеландія, Німеччина, Нідерланди, Монголія, Молдова, Латвія, Китай, Киргизстан, Канада
Фінансова стабільність	Великобританія, Швеція, Швейцарія, Хорватія, Чехія, Франція, Фінляндія, Угорщина, Норвегія, Монголія, Нідерланди, Китай, Туреччина, Словенія, Нова Зеландія
Дослідження / Дослідження і публікації / Дослідження і конференції / Дослідження і навчання	ЄЦБ, Японія, Швеція, Чилі, Чехія, Філіппіни, Угорщина, Таїланд, Словенія, Португалія, Польща, Нідерланди, Великобританія, США, Нова Зеландія, Німеччина, Канада, Фінляндія, Норвегія, Монголія, Канада
Публікації	ЄЦБ, Великобританія, Швейцарія, Чилі, Хорватія, Угорщина, Туреччина, Словаччина, Росія, Португалія, Польща, Німеччина, Нідерланди, Молдова, Латвія, Китай, Киргизстан
Законодавство/ Закони і регулювання	ЄЦБ, Чилі, Таїланд, Словенія, Словаччина, Польща, Монголія, Молдова, Латвія, Киргизстан
Статистика	ЄЦБ, Великобританія, Японія, Швеція, Швейцарія, Чилі, Чехія, Хорватія, Франція, Фінляндія, Філіппіни, Угорщина, Туреччина, Таїланд, США, Словенія, Словаччина, Росія, Португалія, Польща, Нова Зеландія, Німеччина, Нідерланди, Монголія, Молдова, Латвія, Китай, Киргизстан
Банківський нагляд / Нагляд і регулювання / Регулювання	ЄЦБ, Великобританія, Чехія, Хорватія, Франція, Філіппіни, США, Словенія, Словаччина, Португалія, Нова Зеландія, Німеччина, Нідерланди, Китай
Платежі і ринки / Платіжна система / Платежі і розрахунки	ЄЦБ, Великобританія, Японія, Чехія, Хорватія, Угорщина, Таїланд, США, Словенія, Словаччина, Португалія, Польща, Нова Зеландія, Німеччина, Нідерланди, Монголія, Молдова, Латвія, Киргизстан
Фінансова система / Фінансовий ринок	Японія, Філіппіни, Таїланд, Росія, Польща, Молдова, Канада
Банкноти і монети / Національна валюта	ЄЦБ, Японія, Швеція, Швейцарія, Чилі, Чехія, Хорватія, Франція, Фінляндія, Філіппіни, Угорщина, Таїланд, Словенія, Словаччина, Росія, Португалія, Польща, Норвегія, Нова Зеландія, Молдова, Латвія, Киргизстан, Канада
Фінансова грамотність / Фінансова освіта	ЄЦБ, Великобританія, Чехія, США, Нова Зеландія, Японія, США
Календар / Події	ЄЦБ, Швеція, Швейцарія, Словаччина, Польща, Норвегія, Чехія, Хорватія, Фінляндія, Японія, Туреччина, Молдова, Канада
Виступи та заяви / Виступи та статті / Прес-релізи та виступи/ Преса і виступи	Великобританія, Японія, Швейцарія, Португалія, Норвегія, Таїланд, Монголія, Хорватія, Чехія, Туреччина, Франція, Угорщина, Китай, Фінляндія, Китай, Канада
Розділи для окремих цільових аудиторій (Преса / Інвестори / Дослідники / Здобувачі вакансій / Студенти / Широка громадськість)	ЄЦБ, Швейцарія, Чехія, Філіппіни, Угорщина, Таїланд, Словаччина, Норвегія, Нова Зеландія, Латвія, Киргизстан, Канада
Глосарій	ЄЦБ, Швеція, Німеччина
Бібліотека банку	ЄЦБ, Чехія, Таїланд, Словаччина, Португалія, Німеччина

Джерело: офіційні сайти центральних банків у мережі Інтернет.

ного віку; уряд і державні та міжнародні установи тощо. Окремими центральними банками на офіційному сайті створюються спеціальні рубрики з однойменними назвами цільових аудиторій. Такий підхід позитивно позначається на іміджі центрального банку, оскільки формує переконання суб'єктів ринку в індивідуальному підході центрального банку до задоволення інформаційних потреб зацікавлених аудиторій [8].

Враховуючи важливість впливу на імідж та довіру до центрального банку слова його керівництва, багатьма центральними банками створено на офіційному сайті рубрики типу "Виступи та заяви", де розміщують промови, інтерв'ю, статті керівництва банку, присвячені актуальним питанням у сфері монетарної політики, фінансової стабільності та макроекономіки, діяльності та операцій центрального банку, світових тенденцій розвитку економіки тощо. На сайтах більшості центральних банків розміщені звітні виступи голів центральних банків перед парламентом у вигляді текстів та стенограм слухань, а також у відкритому доступі знаходяться матеріали, підготовлені на запити комітетів парламентів та інші суспільні запити.

Для своєчасного інформування та передбачуваності дій центрального банку на головних сторінках сайтів центральних банків створено окрему рубрику "Календар". У зазначеній рубриці розміщується інформація щодо графіків засідань органів, що приймають рішення з питань монетарної політики, проведення прес-конференцій, розміщення прес-релізів, публікацій статистичної інформації та основних документів банку, календар офіційних подій (виступів керівництва, проведення конференцій, круглих

столів, операцій з регулювання ліквідності банків тощо) [8].

Необхідно зазначити, що прогресивним кроком у плані ефективних комунікацій з громадськістю було визначення порядку оприлюднення рішень органу з прийняття рішень з грошово-кредитної політики. Складовими елементами такого порядку є: графіки проведення засідань керівних органів, розміщення прес-релізу (заяв щодо грошово-кредитної політики), проведення прес-конференцій, розміщення відео та стенограм прес-конференцій, а в багатьох країнах й протоколів засідань. Чітко визначені дати та процедури прийняття і оприлюднення рішень (прес-релізів, прес-конференцій, відео-трансляцій конференцій, стенограм прес-конференцій та Звітів з монетарної політики) сприяють формуванню очікуваного інформаційного поля для громадськості та учасників ринку, зменшує невизначеність, збільшує передбачуваність грошово-кредитної політики, дозволяє збільшити довіру до політики та впливати на очікування суб'єктів ринку.

Особлива роль центральними банками з активною комунікаційною політикою відводиться стратегічним та "базовим транспарентним документам" грошово-кредитної політики та її інструментів, процесу прийняття та оприлюднення рішень з грошово-кредитної політики, функцій центрального банку тощо. Зокрема в багатьох центральних банках є Стратегія монетарної політики центрального банку (ЄЦБ, Молдова, Естонія, Швейцарія, Швеція, Чехія, Фінляндія, Туреччина, Болгарія, Вірменія тощо).

Прикладами "базових транспарентних документів" з грошово-кредитної політики є: "Монетарна політика Євро-

пейського центрального банку" [11]. Подібні документи є в центральних банках Швеції, Угорщини, Польщі тощо. Зазначені офіційні документи покликані надати комплексну уяву про грошово-кредитну політику центрального банку як систему та містять роз'яснювальну інформацію щодо довгострокової стратегії та ієрархії цілей, завдань, принципів, аналітичних методів та процедур прийняття рішень з грошово-кредитної політики, правил та умов використання інструментів грошово-кредитної політики, засад монетарного трансмісійного механізму, транспарентності та підзвітності центрального банку тощо.

Іншим видом "базових транспарентних документів" є правові документи на зразок "Керівництва з інструментів та процедур грошово-кредитної політики" Європейського центрального банку, в якому узагальнено правові засади та надано цілісну уяву про інструментарій грошово-кредитної політики та механізм його використання на практиці [10]. Ще одним видом "базового транспарентного документу" є документ на зразок "Функції і операції Банку Японії" [9]. Подібні документи розроблюються з метою надання цілісної уяви суспільству про функції, організаційну структуру та види операцій центрального банку.

ВИСНОВКИ

Отже, в останнє десятиліття роль комунікаційної політики центральних банків суттєво збільшилась, особливо в країнах з режимом, що базується на цінній стабільності. Найбільш прогресивними аспектами, що дозволили центральним банкам удосконалити власну комунікаційну політику, були:

- реалізація політики на основі Стратегії комунікаційної політики, оприлюднення засад комунікацій, прозорості та підзвітності центрального банку;

- проголошення та дотримання на практиці принципів комунікаційної політики: прозорості, зрозумілості, рівного доступу усіх цільових аудиторій, актуальності та своєчасності інформації, а також конфіденційності (захисту "чутливої" інформації);

- збільшення кількості використовуваних комунікаційних інструментів та каналів, розширення сфер комунікацій, широке охоплення цільових аудиторій. При цьому банками з ефективною комунікаційною політикою особливий акцент зроблено на найбільш дієвих інструментах комунікаційної політики — процедурі оголошення рішень з монетарної політики та її складових (прес-реліз, прес-конференція, відеотрансляція конференції, стенограма прес-конференції та Звіт з монетарної політики); стратегічних та "базових транспарентних документах";

- розвиток та поглиблення інформаційного наповнення основного комунікаційного каналу — офіційного сайту центрального банку в мережі Інтернет, розділи та рубрики якого дозволяють всебічно висвітлити усі сфери діяльності регулятора та забезпечити вичерпність інформування зацікавлених аудиторій.

Література:

1. Кодекс надлежащей практики по обеспечению прозрачности в денежно-кредитной и финансовой политике: декларация принципов. Международный валютный фонд, 26.09.1999 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_950
2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2013 рік: рішення Ради Національного банку України № 16 від 05.09.2012 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=127394>
3. Сомик А.В. Головний документ грошово-кредитної політики: зарубіжний досвід та перспективи його використання в Україні // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2011. — № 3. — С. 241—245.
4. Сомик А.В. Науково-методичні рекомендації щодо інформаційного наповнення розділу "Грошово-кредитна політика" офіційного сайту Національного банку України. Аналітична записка. — К.: Центр наукових досліджень НБУ, 2010. — 55с.
5. Сомик А.В. Плачинда В.В. Економічні та наукові дослідження в центральних банках // Вісник НБУ. — 2013. — № 4. — С. 9—14.
6. Сомик А.В. Посилення транспарентності грошово-кредитної політики // "Засоби фінансового забезпечення стійкого економічного розвитку [Means of financial provision of sustainable development]: Матеріали Всеукр.

наук.-практ. конф., м. Севастополь, 6—9 вересня 2011 р., 2011. — С. 235—238.

7. Сомик А.В., Міщенко В.І., Шумило І.А. Базові транспарентні документи грошово-кредитної політики: європейський досвід та перспективи впровадження в Україні // Вісник НБУ. — № 2. — 2010. — С. 3—9.

8. Сомик А.В., Плачинда В.В. Порівняльний аналіз інструментів комунікаційної політики центральних банків: світовий досвід і рекомендації. Аналітична записка. — К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, 2013. — 47 с.

9. Functions and Operations of the Bank of Japan. — [online], available at: <http://www.imes.boj.or.jp/english/>

10. Guideline of the ECB on monetary policy instruments and procedures of the Eurosystem ("General documentation"), — [online], available at: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/02011o0014-20130103-en.pdf>

11. The monetary policy of the ECB. — European central bank, 2011. — [on-line], available at: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf>

12. Transparency and Communication // The monetary policy of the ECB. — [on-line], available at: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf>

References:

1. Internationally monetary Found, Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies: Declaration of Principles (1999) [on-line] — available at: <http://www.imf.org/external/np/mae/mft/Code/index.htm> (Accessed 22 January 2013).
2. National Bank of Ukraine (2012), Resolution of the Council "The Main Principles of the Monetary Policy for 2013", available at: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=127836> (Accessed 22 January 2013).
3. Somyk, A.V. (2011), "The main document of monetary policy: international experience and prospects for its implementation in Ukraine", *Visnyk Universytetu bankiv's'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy*, vol. 3, pp. 241—245.
4. Somyk, A.V. (2010) "Scientific guidance on the information content section "Monetary Policy" website of the National Bank of Ukraine", *Policy Brief, National Bank of Ukraine, Scientific Research Center, Kiev*, 55 p.
5. Somyk, A.V. Plachynda, V.V. (2013), "Economic and scientific research in central banks", *Visnyk NBU*, vol. 4, pp. 9—14.
6. Somyk, A.V. (2011), "Increased transparency of monetary policy", *"Zasoby finansovoho zabezpechennia stijkoho ekonomichnoho rozvytku" [Means of financial provision of sustainable development]*, *Vseukrains'ka naukovo-praktychna konferentsia [National Scientific Conference]*, Sevastopol', Ukraine, 6—9 of September, pp. 235—238.
7. Somyk, A.V. Mischenko, V.I., Shumylo, I.A. (2010), *Bazovi transparentni dokumenty hroshovo-kredytnei polityky: ievropejs'kyj dosvid ta perspektyvy vprovadzhennia v Ukraini [The basic transparent papers monetary policy: the European experience and prospects for implementation in Ukraine]* // *Visnyk NBU*, vol. 2, pp. 3—9.
8. Somyk, A.V. Plachynda, V.V. (2013), *Porivnial'nyj analiz instrumentiv komunikatsijnoi polityky tsentral'nykh bankiv: svitovij dosvid i rekomendatsii. Analitichna zapyska [Comparative Analysis Instruments communication policy of central banks: international experience and recommendations. Policy Brief]*, National Bank of Ukraine, Scientific Research Center, Kiev, 47 p.
9. European central bank, *Guideline of the ECB on monetary policy instruments and procedures of the Eurosystem ("General documentation")* (2013). — [online], available at: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/02011o0014-20130103-en.pdf> (Accessed 22 January 2013).
10. European central bank, *The monetary policy of the ECB* (2011). [on-line], available at: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf> (Accessed 22 January 2013).
11. European central bank, *Transparency and Communication // The monetary policy of the ECB.* — [online], available at: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf> (Accessed 22 January 2013).
12. *Transparency and Communication // The monetary policy of the ECB.* — [on-line], available at: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/monetarypolicy2011en.pdf>

Стаття надійшла до редакції 22.01.2014 р.